

Lausunto

11.9.2023

Valtiovarainministeriö
kirjaamo.vm@gov.fi

Oikeusministeriön lausunto työryhmämuistiosta tietojenvaihdon parantamista kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnasta**Yleistä**

Valtiovarainministeriö on 30.6.2023 pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa työryhmämuistiosta tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa. Valtiovarainministeriö on asettanut työryhmän, joka on laatinut toimintasuunnitelman ja luonnoksen hallituksen esitykseksi tietojenvaihdon tehostamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia ja täsmennyksiä tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen sekä rahanpesurekisteritietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin rekisteritietojen oikeellisuuden, ajantasaisuuden ja tietosuojasääntelyn vaatimustenmukaisuuden varmistamiseksi. Lisäksi työryhmä ehdottaa korjattavaksi suojelupoliisin tiedonsaannin puutteita, joita erityislainsäädäntöihin jäi suojelupoliisin tehtävien muututtua esitutkintaviranomaisesta tiedusteluviranomaiseksi. Myös työ- ja elinkeinoministeriön tiedonsaantia ehdotetaan tehostettavaksi lisäämällä työ- ja elinkeinoministeriölle oikeus saada tietoja rahanpesurekisteristä kansallisen turvallisuuden suojaamisen tarkoituksessa.

Esityksen tavoitteena on mm. tehostaa Suomessa tietojenvaihtoa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Oikeusministeriö pitää esityksen tavoitteita kannatettavina.

Oikeusministeriö on tarkastellut työryhmämuistiota ja hallituksen esityksen luonnosta erityisesti tietojen luovuttamista, tiedonsaantioikeuksia ja henkilötietojen suojaa koskevien säännösehdo-
tusten osalta.

Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa.

**Postiosoite
Postadress**

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

**Käyntiosoite
Besöksadress**

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

**Puhelin
Telefon**

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

**Faksi
Fax**

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

**S-posti, internet
E-post, internet**

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Tiedonsaantioikeudet

Suojelupoliisi

Esitysluonnoksen 4–5 ja 7–9 lakiehdotuksissa ehdotetaan suojelupoliisille lisättäväksi tiedonsaantioikeuksia. Siviilitiedustelua koskevan lainsäädännön voimaantulon yhteydessä suojelupoliisilta poistettiin poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 10 §:ssä säädetty rikosten selvittämistehtävä, eikä suojelupoliisi enää ole esitutkintalaissa (805/2011) tarkoitettu esitutkintaviranomainen. Tämä kavensi suojelupoliisin tiedonsaantioikeuksia erityisesti sellaisten säännösten osalta, joissa tiedonsaantioikeus tai oikeus antaa tietoja on säädetty nimenomaisesti esitutkintaviranomaiselle.

Esitysluonnoksen 4. lakiehdotuksen 19 §:ssä ehdotetaan, että Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa yksittäistapauksessa pyynnöstä verotustietoja verovelvollista koskivine tunnistetietoineen suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Esitysluonnoksen 5. lakiehdotuksen 71 §:ssä ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, Finanssivalvonnalla on oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja Suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Esitysluonnoksen 7. lakiehdotuksen 255 §:ssä ehdotetaan, että vakuutuslaitoksella on oikeus sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa tämän lain toimeenpanoon perustuvia tietoja suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Esitysluonnoksen 8. lakiehdotuksen 205 §:ssä ehdotetaan, että Eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella on oikeus antaa 2 momentissa mainittuja tietoja salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä esitutkinta- ja syyttäjäviranomaiselle siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä rikosten selvittämistä ja syytteeseen panoa varten sekä suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Esitysluonnoksen 9. lakiehdotuksen 22 b §:ssä ehdotetaan, että pykälän nojalla saatuja salassa pidettäviä tietoja voidaan antaa edelleen rikosten selvittämistä ja syytteeseenpanoa varten sekä suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota 7. lakiehdotuksen 255 §:ään ehdotetun lakitekstin ja sen säännöskohtaisten perustelujen väliseen epäsuhtaan. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan pykälän 1 momentin 2 kohtaan ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan vakuutuslaitoksella olisi oikeus sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa tämän lain toimeenpanoon perustuvia välttämättömiä tietoja myös suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Kuten edellä selostetusta ilmenee, esitysluonnoksen 7. lakiehdotus ei säännöskohtaisten perustelujen tavoin sisällä välttämättömyyskriteeriin perustuvaa tietojen luovutussäännöstä. Oikeusministeriö toteaa, että esityksen jatkovalmistelussa lakiehdotuksen ja säännöskohtaisten perustelujen välinen epäsuhta on syytä korjata, ja esityksen perusteluissa on

syötä arvioida valtiosääntöiset reunaehdot huomioiden, onko vakuutuslaitoksen oikeus antaa tietoja suojelupoliisille sidottava välttämättömyyskriteeriin.

Oikeusministeriö kiinnittää niin ikään huomiota 8. lakiehdotuksen 205 §:ään ja 9. lakiehdotuksen 22 b §:ään. Molemmissa säännösehdoituksissa vaikuttaa olevan 7. lakiehdotusta vastaavalla tavalla lakiehdotuksien ja säännöskohtaisten perustelujen välillä epäsuhta. Lakiehdotuksissa olevia säännöksiä ei suojelupoliisin osalta ole sidottu välttämättömyyskriteeriin toisin kuin molempien säännösten säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan. Oikeusministeriö toistaa edellä 7. lakiehdotusta koskevan arvionsa yhteydessä esittämänsä huomion sekä 8. että 9. lakiehdotuksen osalta.

Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi erityistä huomiota 7. lakiehdotuksen 255 §:ään, 5. lakiehdotuksen 71 §:ään ja 8. lakiehdotuksen 205 §:ään sekä niiden säännöskohtaisiin perusteluihin. Mainitut pykälät kaavailtuine muutoksineen vaikuttavat sanamuotojensa mukaisesti mahdollistavan tietojen luovuttamisen paitsi pyynnöstä myös oma-aloitteisesti. Tämä ei kuitenkaan käy ilmi pykälien otsikoista, lakitekstistä tai säännöskohtaisista perusteluista. Oikeusministeriö katsoo, että jos säännösten on tarkoitus mahdollistaa tietojen luovuttaminen pyynnöstä ja oma-aloitteisesti, asiasta olisi selvyuden vuoksi syytä todeta ainakin ehdotettujen pykälien säännöskohtaisissa perusteluissa.

Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi yleisellä tasolla valmistelevan ministeriön huomiota oma-aloitteisten tietojen luovuttamista koskevien säännösten muotoiluun siltä osin, että ne eivät nyt kaavailussa muodossaan velvoita viranomaista luovuttamaan tietoja oma-aloitteisesti.

Esityksen suhde hallitusohjelmaan

Oikeusministeriö toteaa, että esityksen jatkovalmistelussa olisi perusteltua arvioida esityksen suhdetta pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmakirjauksiin. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan esityksellä edistettäisiin osittain ainakin seuraavia hallitusohjelmakirjauksia.

- Tehdään tarvittavat muutokset sen varmistamiseksi, että suojelupoliisi saa tehtävänsä kannalta tarpeelliset tiedot poliisilta, vero- ja ulosottoviranomaisilta ja muilta viranomaisilta (s. 184).
- Hallitus poistaa tietojen vaihdon esteitä rikostorjunnassa (s. 181).

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esitysluonnoksen suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys -jaksossa (jäljempänä säätämisjärjestysperustelut) käsitellään tietojen luovuttamiseen liittyvää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä varsin sekavasti. Esimerkiksi esitysluonnoksen sivulla 51 selostetaan yleisluontoisesti viitaten perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytäntöön, että ehdotetuissa säännöksissä olisi voimassa olevia säännöksiä vastaavasti määritelty tarkkarajaisesti se viranomainen, jolle tietoja voitaisiin luovuttaa. Lisäksi käyttötarkoitukset, joihin tietoja voitaisiin luovuttaa, olisi määritelty säännöksissä. Toisaalta samaan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön viitataan uudelleen sivulla 57, jossa käsitellään suojelupoliisin tiedonsaantioikeuksia.

Oikeusministeriö toteaa, että nyt kaavailtu ehdotus sisältää useita toisistaan poikkeavia tiedonsaantioikeuksia, tietojen luovuttamisoikeuksia ja oma-aloitteisia tietojen luovuttamisoikeuksia

koskevia säännöksiä. Ehdotus on siten hyvin merkityksellinen perustuslain 10 §:n ja 12 §:n kannalta. Ehdotetuista säännöksistä osa on sidottu välttämättömyyskriteeriin, osa verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) logiikassa omaksuttuun kriteeriin, ja kuten edellä on todettu, osa ehdotetuista säännöksistä ei ole sidottu mihinkään kriteeriin. Oikeusministeriö toteaa, että esityksen jatkovalmistelussa säätämisyjärjestysperusteluita on tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn osalta tarpeen selkiyttää siten, että niitä käsitellään yhtenä kokonaisuutena nyt ehdotettujen säännösten valossa.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, PeVL 44/2016 vp, s. 4). Oikeusministeriö toteaa, että ehdotettujen tiedonluovutussäännösten osalta, jotka liittyvät rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoon, olisi hyvä varmistua jatkovalmistelun aikana siitä, että ne ovat rahanpesudirektiivin salliman liikkumavaran mukaisia.

Henkilötietojen suoja

Esitysluonnoksessa on tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti ehdotettuun sääntelyyn liittyviä henkilötietojen suojaan liittyviä kysymyksiä. Oikeusministeriö yhtyy työryhmän laatimassa esitysluonnoksessa omaksuttuun näkemykseen siitä, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelystä tulee säätää nimenomaisesti ja yksityiskohtaisesti tietoryhmittäin, siltä osin kuin käsittely katsotaan välttämättömäksi. Esitysluonnoksessa onkin täsmennetty rikosasioiden tietosuojalain tarkoituksen mukaisesti ne erityiset henkilötietoryhmät, joiden käsittelyn arvioidaan olevan rahanpesun selvittelykeskukselle välttämätöntä. Oikeusministeriö pitää myös ehdotettua sääntelyä tältä osin mahdollisena. Jatkovalmistelun aikana on kuitenkin hyvä vielä selkiyttää ehdotettujen säännösten perusteluja jäljempänä mainituilta osin.

Erityiset henkilötietoryhmät

Esitysluonnoksen 2. lakiehdotuksella muutettaisiin rahanpesun selvittelykeskuksesta annettua lakia. Lain 3 §:n 3 momentin 17 kohtaa muutettaisiin siten, että rahanpesurekisteriin voitaisiin tallettaa erityisin teknisin menetelmin käsitelty valokuva henkilön tunnistamista varten, jos se olisi asian käsittelyn kannalta välttämätöntä. Säännöksen perustelujen valossa on ilmeistä, että tarkoituksena olisi mahdollistaa biometrisen tiedon tallentaminen.

Rahanpesurekisteriin liittyvä henkilötietojen käsittely kuuluu direktiivin (EU) 2016/680 (rikosasioiden tietosuojadirektiivi) soveltamisalaan. Direktiivi on pääosin pantu täytäntöön lailla henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018, rikosasioiden tietosuojalaki). Direktiivi sisältää biometrisen tiedon määritelmän (3 artiklan 13 kohta), jonka mukaan 'biometrisillä tiedoilla' tarkoitetaan luonnollisen henkilön fyysisiin ja fysiologisiin ominaisuuksiin tai käyttäytymiseen liittyvällä teknisellä käsittelyllä saatuja henkilötietoja, kuten kasvokuvia tai sormenjälkitietoja, joiden perusteella kyseinen luonnollinen henkilö voidaan tunnistaa tai kyseisen henkilön tunnistaminen voidaan varmistaa. Määritelmää ei ole tarkemmin perusteltu direktiivin johdanto-osassa, mutta määritelmä vastaa EU:n yleisen tietosuojasetuksen sisältämää määritelmää. Oleellista on, että biometrinen tieto mahdollistaa luonnollisen henkilön yksiselitteisen tunnistamisen. Lähtökohtaisesti kasvokuvaa pidetään biometrisenä tietona, kun taas muu valokuva on harvemmin niin tarkkarajainen kuin kasvokuva, jotta se soveltuisi henkilön tunnistamiseen yksiselitteisesti. Selkeyden vuoksi 3 momentin 17 kohtaan olisi hyvä lisätä termi "kasvokuva".

Rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 §:n 3 momenttiin lisättäisiin myös uusi 18 ja 19 kohta, jotka mahdollistaisivat henkilön poliittista mielipidettä, uskonnollista vakaumusta tai etnistä alkuperää koskevan tiedon tallettamisen rekisteriin. Säännökset on asianmukaisesti sidottu vaatimukseen tietojen välttämättömyydestä. Ehdotusta on perusteltu tarkemmin esitysluonnoksen jaksossa 2.2.3. Perusteluja olisi hyvä vielä täsmentää jatkovalmistelun aikana. Niistä jää esimerkiksi epäselväksi, onko kyse enemminkin terroristisen järjestön jäsenyyttä koskevasta tiedosta kuin etnistä alkuperää koskevasta tiedosta. Siten myös etnistä alkuperää koskevan tiedon tosiasiallinen välttämättömyys jää hieman epäselväksi. Yksittäisen erityiseen henkilötietoryhmään kuuluvan tiedon tai arkaluonteisen tiedon käsittelyllä tarkoitetaan lähtökohtaisesti sitä, että esimerkiksi liiketoimen selvittely ei olisi mahdollista ilman sitä. Esitysluonnoksessa ei ole arvioitu sitä, päästäisiinkö samaan lopputulokseen ilman tietoa henkilön etnisestä taustasta, ts. olisiko esimerkiksi terroristiryhmän jäsenyyttä tai kansalaisuutta koskeva tieto riittävä. Vastaavat huomiot koskevat poliittista mielipidettä ja uskonnollista vakaumusta koskevan tiedon käsittelyä ja arviointia tulisi siten jatkovalmistelussa täydentää.

Ehdotetun 3 §:n 3 momentin 18 ja 19 kohdassa tarkoitetut erityiset henkilötietoryhmät ovat tyyppillisiä syrjintää aiheuttavia tietoja. Erityisesti etnistä alkuperää koskeva tieto on omiaan aiheuttamaan syrjintää tai jopa vainoa, mistä johtuen tietoa pääsääntöisesti ei saa tallettaa viranomaisen rekistereihin ja rikosasioiden tietosuojalaissa on myös nimenomainen vaatimus etnisen profiloinnin kiellosta. Syrjinnän ja vainon riskit voivat liittyä esimerkiksi kansainvälisiin tiedonvaihdon tilanteisiin, jos erityisen arkaluonteisten tietojen luovuttaminen on sallittua samoilla edellytyksillä kuin muiden henkilötietojen luovuttaminen.

Erityiset suojatoimet rekisteröidyn oikeuksien turvaamiseksi

Esitysluonnoksessa on kiinnitetty huomiota erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä koskeviin suojatoimiin. Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 10 artiklassa asetetaan edellytykset sille, että erityiseen henkilötietoryhmään kuuluvien tietojen käsittely on sallittua. Yksi artiklassa säädettyistä edellytyksistä on, että asianmukaiset suojatoimet on toteutettu. Esitysluonnoksen perusteluissa viitataan siihen, että soveltuvia suojatoimia on arvioitu. Perusteluista ei kuitenkaan käy ilmi, mitä kasvokuvan käsittelyyn liittyviä suojatoimia pidetään soveltuvina, vaan niissä viitataan yleisesti muuhun lainsäädäntöön. Direktiivin säännöksen tarkoituksena on, että yleislakiin sisällytettyjä täytäntöönpanosäännöksiä täydennetään tarvittavin osin soveltuvilla suojatoimilla. Nämä voivat osittain seurata esimerkiksi erityislainsäädännöstä, edellyttäen, että erityislainsäädännön säännökset ovat riittävän yksityiskohtaiset ja tarkkarajaiset ja tosiasiallisesti takaavat vahvemman henkilötietojen suojan. Suojatoimiksi voivat soveltua myös rekisterinpitäjän toteuttamat toimenpiteet (ks. esimerkkinä tietosuojasetuksen soveltamisalana tietosuojalain 6 §:ssä säädetty suojatoimet). Hallituksen esityksen luonnoksessa olisi syytä selostaa ainakin tiiviisti, millä rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain tai muun erityislain säännöksillä säädetään niistä erityisistä toimenpiteistä, joilla rekisteröidyn perusoikeuksia ja etuja käytännössä turvataan tai vahvistetaan suhteessa rikosasioiden tietosuojalain säännöksiin. (RAP-lailla tarkoitettaneen rahanpesun selvittelykeskuksesta annettua lakia.) Rikosasioiden tietosuojadirektiivin vaatimus erityisistä suojatoimista liittyy oleellisesti erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn aiheuttamiin riskeihin rekisteröidyn henkilötietojen suojalle sekä muille perusoikeuksille ja eduille. Esitysluonnoksessa olisi tarpeen arvioida soveltuvia suojatoimia käsittelyyn liittyvien riskien valossa ja täydentää perusteluja myös arviolla rekisteröidylle aiheutuvista riskeistä.

Ehdotetun 17 kohdan perustelujen mukaan ”on selvitetty, ettei erityisistä suojatoimista ole tarpeen säätää nimenomaisesti RAP-laissa, koska tarkoituksena on vain mahdollistaa biometrisen kasvokuvan talletus rahanpesurekisteriin”. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että jo

se, että luonnollisen henkilön tiedot talletetaan viranomaisen rekisteriin tai tietojärjestelmään tarkoittaa, että tiedot ovat henkilökunnan saatavilla, ja mahdollistavat kyseessä olevaan henkilöön kohdistuvan selvittelyn. Pelkästään tällä on vaikutusta yksityiselämän ja henkilötietojen sekä mahdollisesti muidenkin perusoikeuksien suojaan (kuten omaisuuden suojaan). Rajoitukset perusoikeuksiin muodostuvat sitä merkittävämmiksi, mitä pidemmälle lainsäädäntö mahdollistaa viranomaisen toimenpiteet. Myös perus- ja ihmisoikeuksien tulkintakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että jo pelkästään yksityiselämään liittyvien tietojen säilyttäminen viranomaisen rekisterissä merkitsee puuttumista yksityiselämän suojaan, samoin henkilötietojen välittäminen kolmannelle, kuten viranomaiselle välitettyjen tietojen myöhemmästä käytöstä riippumatta (ks. esim. EUT, tuomio 8.4.2014, Digital Rights Ireland ym., C-293/12 ja C-594/12, kohdat 33–36). Myös ehdotettujen 18 ja 19 kohdan osalta suojatoimet jäävät epäselviksi ja niitä olisi vielä syytä arvioida tarkemmin jatkovalmistelun aikana. Erityisten henkilötietoryhmien erityisen suojaamisen kannalta on oleellista, että käsittely on merkittävästi rajoitetumpaa kuin muiden henkilötietojen käsittely. Perustelujen luonnoksesta saa vaikutelman, että niitä koskisivat samat edellytykset kuin muita henkilötietoja.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain osalta siihen, että rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:n säännökset tietojen luovuttamisesta mahdollistavat rekisterin tietojen luovuttamisen varsin laajalti siinä säädettyihin tarkoituksiin, mikä lisää rekisteröidyn henkilötietojen suojaan kohdistuvia riskejä. Esitysluonnokseen sisältyy myös uusia tiedonluovutuslakeja koskevia ehdotuksia. Lisäksi erityisten henkilötietoryhmien osalta olisi hyvä arvioida ehdotettujen säännösten suhdetta käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimukseen. Perustuslakivaliokunta on korostanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn välttämättömyyden vaatimuksen ohella erityisesti käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimusta. Valiokunta on pitänyt mahdollisena tehdä käyttötarkoitussidonnaisuudesta vain täsmällisiä ja vähäisiä luonnehdittavia poikkeuksia. Tällainen sääntely ei myöskään saa johtaa siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi (ks. PeVL 40/2021 vp, s. 5 kohta 15, PeVL 15/2018 vp, s. 45, PeVL 1/2018 vp, s. 4, PeVL 14/2017 vp, s. 5—6). Myös Euroopan unionin tuomioistuin on kiinnittänyt huomiota rikosasioita koskevan lainsäädännön osalta oikeuskäytännössään muun muassa käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimukseen ja säilytysaikoihin (esim. C-817/19, Ligue des droits humains, tuomio 21.6.2022). Esitysluonnoksesta jää epäselväksi, saisiko erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja luovuttaa kaikkiin lain 4 §:n mukaisiin tarkoituksiin.

Säilytysajat

Esitysluonnoksen 2. lakiehdotuksella muutettaisiin myös lain 3 §:n 7 momenttia, jossa säädetään rahanpesurekisterin säilytysajoista. Oikeusministeriö kiinnittää aluksi huomiota yleisesti siihen, että ehdotettua muutosta on perusteltu erityisesti teknisillä näkökohdilla. Säilytysajoilla on myös vaikutusta luonnollisen henkilön oikeuksiin. Mitä pidemmäksi säilytysajat muodostuvat lainsäädännön perusteella, sen pidempään sääntelyllä voi olla perusoikeuksien suoja rajoittavaa vaikutusta. Sinänsä rekisterin toimivuuden tai tietojen eheyden kannalta voi olla perusteltua sitoa säilytysaika sellaiseen ajankohtaan, joka on tarkoituksenmukainen rekisterin käytön kannalta. Tältä osin tulee kuitenkin ottaa huomioon myös EU:n tietosuojalainsäädännöstä sekä perustuslain tulkinasta johtuvat vaatimukset. Rikosasioiden tietosuojalaissa säädetään yleisesti sovellettavasta vaatimuksesta, jonka mukaan henkilötietoja säilytetään vain niin kauan kuin on tarpeen käsitteilyn tarkoituksen kannalta. Tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein, jollei henkilötietojen säilytysajoista muualla toisin säädetä. Rahanpesurekisterin säilytysaikoja koskevat säännökset tulisivat erityissäännöksinä sovellettavaksi ensisijaisesti. Jatkovalmistelun aikana

olisi hyvä kiinnittää huomiota siihen, säilytetäänkö rekisterissä sellaisten henkilöiden tietoja, joiden osalta epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus ei ole johtanut selvittelytoimenpiteisiin tai rikosilmoituksen kirjaamiseen. Oikeusministeriö ehdottaa harkittavaksi säännöstä, joka edellyttäisi nimenomaisesti tällaisten tietojen poistamista viipymättä sen jälkeen, kun ilmoitus on osoittautunut aiheettomaksi. Rahanpesurekisterin säilytysaika on jo nykyisellään varsin pitkä. Erityisten henkilötietoryhmien osalta olisi myös hyvä arvioida lyhyempää säilytysaikaa suojatoimena rekisteröidyn oikeuksien turvaamiseksi, huomioiden perustuslakivaliokunnan linjauksen (PeVL 3/2021 vp, s. 4, PeVL 51/2018 vp, s. 16, PeVL 13/2017 vp, s. 6).

Muut huomiot

Henkilötietojen suojan osalta oikeusministeriö toteaa, että aikataulusyistä ei ole ollut mahdollista käydä tietosuojaan liittyviä näkökohtia kattavasti läpi, ja huomiot on rajoitettu erityisiin henkilötietoryhmiin. Lainsäädäntöteknisenä huomiona oikeusministeriö toteaa, että ehdotettava 3 §:n 3 momentin sanamuodon tarkistus vaikuttaa tarpeettomalta. Rekisterisääntelyssä on hyvin tyypillistä, että luonnollisen henkilön nimi on yksikössä. Ehdotetun muutoksen osalta olisi syytä harkita, päästäisiinkö tarkoitettuun lopputulokseen laintulkinnan avulla.

Osastopäällikkö, ylijohaja

Johanna Suurpää

Neuvotteleva virkamies

Petteri Jartti

Jakelu

Valtiovarainministeriö

Tiedoksi

Kansliapäällikkö Pekka Timonen
Lainsäädäntöjohtaja Susanna Siitonen
Ministerin erityisavustaja Tapio Tuomisto

VN/13472/2022-OM-73

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: